Tečaj XX. **NOVICE** List 10.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 5. marca 1862.

Slamoreznica zboljšana.

Gospodarjem, ki so si iz kovačnice naše kmetiške družbe angležko slamoreznico omislili, dajem na znanje, da sem si jez svojo slamoreznico v imenovani kovačnici po svojem načrtu popraviti dal, za to, ker mi je prepočasno in za goveda prekratko rezanco rezala, zraven pa tudi delovca preveč spehala, ker je prepočasi slamo pod nož vlekla.

Slamoreznica je zdaj toliko zboljšana, da z napol manjšim trudom napol več rezance nareže kakor prej, zakaj dvakrat vložena truga se zdaj v tistem času zreže kakor prej ena, toraj z enakim trudom napol več rezance napravi.

Rezanca se reže z dvema nožema; z enim po pol palca, z enim pa po palcu dolga, in to je po mojih mislih za goveda ravno prava dolgost.

Kar se tiče kupa narezane rezance, je ta ravno tako velik, če se z enim ali pa z dvema nožema reže; razloček je le v tem, da je una na pol dalja kot ta.

Kdor hoče za konje krajo rezanco imeti, jo z ravno to mašino lahko reže, samo s premembo kolesc, kar nobene posebne učenosti ne potrebuje, posebno če se kolesca tako pritrdijo, da se lahko snamejo.

To popravo pa dam le zato na znanje, ker sem že večkral slišal, da posestniki z navadno angležko mašino zato zadovoljni niso, ker premalo zdá in delavca preveč utrudi. Kdor si po tem mojem nasvetu svojo angležko mašino v kovačnici ljubljanske kmetijske družbe popraviti dá, bo gotovo ž njo zadovoljen, zakaj taka mašina je za gospodarja velika dobrota. *)

V Ljubljani 28. svečana. Juri Pajk.

Nektere poljodelske pravila kmetovavcom.

1. Da se, kar je največ moč pridela, mora zemlja pri dobri moči biti. Zato naj pri nastopu kake kmetije se spelje gnoj na bolje njive, in le kar ga ostane, na slabejo zemljo. Moti se, kdor misli, da mu bo zanemarjena njiva, če jo pognojí, dober pridelek dajala, in ki misli, da dobra zemlja že sama po sebi rodí, ni je tedaj potreba gnojiti. Toda okanil se bo, ker mu po takem ne bo ne boljša ne slabša njiva pridelkov donesla. Kdor hoče tedaj bogato žetev pričakovati, mora zemljo tudi pri pravi in dobri moči obdržati. To bi pa ne bilo umno kmetovanje, če bi se gnoj boljši zemlji odtegoval, in na slabejo vozil.

2. Porabi naj se gnoj vedno le za take sadeže, kterim se najbolj prileže. Če ima gnoj dovelj kalija v sebi, kar se iz klaje lahko presodi, tedaj gnoji ž njim tistim sadežem, kteri obilo kalija potrebujejo, na pr. krompirju, ogršici itd. Če ima pa gnoj dovelj fosfornega apna v sebi, gnoji ž njim grahorici, grahu, fežolu itd.; ne vozi ga tedaj na take njive, ki imajo že od nature dovolj fosfornega apna v sebi.

3. Gnoj se ne sme pregloboko podorati, da bi se preveč moči zraka odtegnil. Brez moči zraka se gnoj nikdar tako ne podela, da bi rodovitnost na višjo stopnjo povzdignil. In po tem takem se pregloboko podorani gnoj v zemlji pozgubí, in ne donaša rastlinam velike koristi. Komposta, mešanega gnoja ne gré po raznih rastlinah trositi, posebno na suhi zemlji ne, kjer bi ga lahko sapa popihala in z njive spravila.

4. Kjer kmetovavcom stelje primanjkuje, naj, kakor Angleži ravnajo, si spravijo prstí (zemlje) v svoje hleve, in naj jo potem, ko se je scavnice in gnojnice navzela, na svoje njive in travnike vozijo in jih ž njo namesti gnoja gnojijo.

5. Krompirja, korenja, repe, pese itd. ne sadi pregosto in ne misli, da ga boš zato dvakrat več pridelal. Taki sadeži pripravijo eden druzega ob potrebni živež, ki ga za svojo rast ne samo iz zemlje, temveč tudi iz zraka dobivajo. Vsak kmetovavec bi mogel pri takih sadežih že iz perja sadežev previditi, kako dalječ gré enega od druzega saditi. Pregosti okopovavni sadeži se nikoli tako bogato ne ponašajo kakor bolj redki.

6. Globoko oranje v peščeni zemlji je le takrat dobro, če se pod peščenino ilovnata zemlja znajde; močna zemlja se sčasoma globokeje orje; če se pa koj v prvem letu globoka brazda vreže, se na njo zná posebno krompir saditi, da se sčasoma mrtvica na vrh spravi, kislica navzame in rodovitna postane. (Kon. sl.)

Gospodarska skušnja.

(Koliko mleku pomaga, če se krava vsaki dan štriglja in krtači), se vidi spet iz sledeče skušnje nekega gospodarja iz Triera: Neko kravo, ki so jo sicer vsaki dan s štriglom in krtačo snažili, niso 14 dni nalaš ne štrigljali ne krtačili, in 11 bokalov mleka so o teh 14 dnevih manj namolzli kakor prejšni čas, čeravno je ravno toliko in ravno tiste klaje dobivala in vse drugo tudi tako kakor poprej.

(Paša za čbele). Prva in poglavitna reč, da se čbelam dobro godí, je to, da imajo zmiraj dobro pašo. V naših krajih, kjer je čbelam ajda poglavitna paša, se jim do tistega časa, ko ajda cvesti začne, večidel slaba godí, ker po senokošnji do vélikega šmarna celó malo živeža dobivajo. Zato je v takih krajih skrbeti, da se jim druga paša oskrbí. Priporočajo se v ta namen: Lastovčnik sirski (syrische Seidenpflanze), divji šatraj ali dušičje (Bergpfeffer), dešen (Bocksdorn), kostanj, turška detelja (Esparsette), device Marije kožušček (Steinklee), smetlika ali otavnica (Augentrost), ogršica, riček (Leindotter); mak; tista vrba, ki se mačka ali mačkovec (Saalweide) imenuje, lešnik, akacija in še druge. Rekel bo kdo, čmu bom sadil take rastline, ki niso za nič druzega, kakor je, na priliko, lastovčnik ali divji šatraj. Res je, da ne bilo bi pametno sicer malo koristnih rastlin sejati ali saditi po celih njivah, al sèm ter tjè na vrtu ali na kakem drugem pustem prostoru se pa tudi takemu grmovju morejo mestica odločiti, da letajo bčelice na-nj.

*) Gosp. Skale bo ob svojem času, ko nove kolesa prejme, ceno te poprave naznanil. Vred.

Potovanje iz otročjih let v starost.

(Dalje.)

Starši moji me izročé mojstru šivarju; bil je mojster dober pa le za kmete; al ko sem se privadil, sem vsaki dan šivanko gladil, imel sem zadosti jesti, pa lona dolgo nič; še doplačali so za mano. Zdaj pride za me sopet zlati čas, o praznikih se kaj učiti dosti časa; pa kaj se hočem učiti? Šole ni bilo tukaj takrat nobene. Če sem hotel kaj zapisati, je bilo treba abecednik v roke vzeti, da sem prave črke dobil in pod čudne nemške krace sem besede kranjske zakoračil. Rad bi bil prebiral bukve, pa kje jih hočem zdaj dobiti? saj še vedil nisem, kaj da je na svetu, in ko sem zvedil za ktere bukve, jih prosim na pósodo, se vadim in študiram, in kmali sopet druge išem. Med drugimi dobim tudi slovensko pisane. Oh kaj pa to! To bi bilo dobro meni znati — si mislim — in zdaj išem skupaj priprave za pisanje; skušam prepisavati; vsako črko večkrat pogledam, preden jo zakredam; počasi se pa vendar toliko privadim, da za silo pišem.

Več let sem na kmetih šival, pa prav malo lona sem dobival, k večemu 9 krajcarjev in pa jesti na dan; saj še mojster šivar ni čez 12 kr. zaslužil na dan v štiri; bila je pa takrat turšica po 40 do 48 kr. mernik; tudi vem dobro, da takrat je ravno ta mojster šivar kravo s teletom vred kupil za 12 gold. Ljudje so se čudili, kako je bilo vse dober kup.

Bil sem prav kratke pameti, pa vendar potrebe sem začel spoznavati; ali hočem s temi malimi krajcarji svojim starišem pomagati, saj še za me zadosti ne bo. Začnem zdaj duhtati, česa naj bi se polastil. Najbolj mi kupčija po glavi blodi. Imel sem od kupčije čudne domišlije. Prav nič denarja ali druzega premoženja, kako bom kupčevati zdaj začel? vsak krajcar, kterega sem zaslužil, sem očetu dal za njih potrebe. Prosim tedaj očeta: pustite mi nekoliko grošev, bom kupil cvirna, žide in knofov; pri šivanju mi tega zmiraj manjka, in tako sem kupčijo začel iz zaloga nekterih grošev. Zraven šivanja zdaj kupčujem; prigodilo se je včasih nekteri dan, da si zaslužim tudi pri kupčii 4 ali 5 kraje.; bil je zaslužek moj veči kot pa mojstrov, in prosim še očeta, pustite mi še nektere groše, da poskusim še na smenj. Prvič grem na smenj in kupim fig in rožičev za 30 grošev; vse prodam in denar preštevam; bilo je sopet le samo 30 grošev; mislim si, ko se navadim, bo že kaj, in res večkrat sem še kupil in prodal in tudi zaslužil kteri groš. Pa potreba nas je trla. Bilo je zmiraj treba, vès zaslužek očetu dati, da smo mogli vsi skupaj živeti. Premoženje moje se je včasih povzdignilo na 2 do 3 gold. Kupim robe za smenj, in sopet ene groše pridobim. Večkrat pa sem mislil, ko bi jez tako srečen bil, za 10 gold. blaga imeti! 100 gold. kdaj imeti, to pa ni mogoče; bi že prebogat kramar bil; tega ni misliti!

Dobim ga pa prijatla, da mi ponudi rekoč: tako po malo ti kupuješ; vzemi od mene ene cente sladke robe. Ko mu rečem, da nimam denarja, mi reče: bom počakal, da prodaš. In res kmali prodam in plačam, in sopet mi ponudi trikrat več.

Do sedaj sem kupčeval z 2 ali 3 gld. skoraj 4 leta in zdaj, ko dobim pervič na kredit, prodajam in ponujam, da bi pred plačati mogel. Od sedaj nisem prišel več na prazno; se trudim in trudim, da bi kaj pridobil in plačati mogel. Bila je moja velika skrb, da bi kredita ne zgubil.

Zdaj pa me nova skrb začne plašiti; kramarske pravice bo treba iskati. Kako hočem to dobiti. Poprašujem in zvem, da nekoliko moram kapitala imeti, če hočem kramarske pravice dobiti. Zaloga moja je bila na kredit, kapital moj še ni bil 5 gold. vreden, in če bi tudi moje prtene hlače zraven djal; oh, koliko še manjka, kaj bo! Al prijatel mi obljubi porok biti, in dá mi spisano poroštvo. Hitim tedaj napravljati prošnjo do gosposke, in lejte! komaj sem bil 24 let star, sem že imel svoje kramarske pravice. Porok moj je dobro vedil za našo revšino, pa vendar je storil, da mi je pomagal. Bog mu plati!

Po malem začnem kupovati blaga po bližnih štacunah, in več časa tako poskušam, pa previdim, da drugi kramarji gotovo boljši kup kupujejo, jez pa prav malo dobička najdem; veliko blaga sem zastonj okoli nosil, pa nisem nič zaslužil pri njem. Ljudje mi svetovajo: pojdi v Kranj; tam je bogat „zmeden kramar“ in res poskusim, ter grem 8 ur hodá „zmedenega kramarja“ iskat. Vzel sem prvič 15 gold. sabo, ko sem šel v Kranj po blaga. Kmalo dobim „zmedenega kramarja“. Bil je dober, priljuden mož kmetišk; mu povem, kaj bi rad, in kmalo sem nabral zadosti za svojo šumo. Večkrat sem ga šel obiskat. (Kon. prih.)

Slovniški pomenki.

Spisal Podgorski.

„Glasnik“ od 1. svečana donaša od gosp. M. C. sostavek, kako se imajo postavljati besedice, ki v slovenskem jeziku nimajo naglasa (akcenta), ter pravi, da se nam je ta red od nekoliko časa nekako pomešal. Kar je izrekel častiti g. pisatelj, je gola resnica. Mi smo namreč previdili, da se način, kakor smo dozdaj postavljali nenaglašene besedice (breznaglasnice), ne ujema z načinom naših druzih slavenskih bratov; da nam je ptujščina v tem oziru jezik mnogo pokvarila; al dosihmal še nismo dozvedili prav, kako bi ravnali, da bi naše pisanje bilo v skladu z druzimi slovenskimi narečji, pa tudi slovenščini ne protivno; pa smo tako, zapustivši prezgodaj staro pot, rekel bi, bežeči od Scile nevedoma zaveslali v Karibdo; na stare grehe smo jeli delati nove. To me je nagnilo, da sem jel to reč natančneje premišljevati. Poslušal sem narod, primerjal sem spise druzih Slavenov. Podajam tedaj svoje zvedbe in misli častitim bravcom s to prošnjo, naj jih ostro presodijo, in kar bi treba bilo, dodajo in popravijo, da se tako ta za našo slovnico mnogo važna stvar temeljito dožene.

Tedaj ad rem. Nenaglašene besedice ali pritikline (enklitike) so v slovenskem jeziku sledeče. Pomožni glagol: sem, si, je, sva, sve, sta, ste, smo, ste, so; bi; in zaimena me, te, se, mi, ti, si, ga, mu, je, jo, jih, jim, je, nas, vas, nam, vam.

Moj namen je pokazati, kako se postavljajo te besedice, ki jih bom breznaglasnice imenoval, da je po naravi slovenščine in slavenskega jezika sploh. Pokazal bom, kadaj se sme ž njimi govor začeti; potem, kako stojé v samostalnih in kako v odvisnih stavkih ali rekah.

I. Breznaglasnice začenjajo stavek in sicer

a) pomožni glagol samo

1. kadar ima naglas, na pr: Je Bog (es gibt einen Gott), ki vse ravná;

2. v prašanjih in odgovorih, na pr: Je li res? Je. — Bi-li šel? Bi.

b) zaimena pa samo, kadar so naglašene, pa nimajo dolgejše oblike. Teso: nas, vas, nam, vam, na pr.: nas išče, ne vas.

Vse druge nenaglašene zaimena jemljo, kadar dobé naglas, dolgejšo obliko, na pr.: mene išče; tebe kličejo. Njih je mnogo.

Tudi pri pomožnem glagolu rabijo v primerljejih pod a) 1. in 2. povedanih drugi Slaveni, kakor tudi iztočni Slovenci dolgejše oblike: Jesem, jesi, jest (tudi je); jesva, jesta, jesmo, jeste, jeso. Na pr.: Jesi-li ga vidil? Jesem. Pri nas, zapadnih Slovencih, je pa odpadel od spredaj slog je, brez dvojbe zato, ker po našem izgovoru nima naglasa. Izgovarjalo bi se namreč po naše: Jesèm, jesì, jesmò, jestè, jesò itd. Iztočni Slovenci

in drugi južni Slaveni mečejo naglas nazaj ter pravijo: Jêsem, jêsi itd.

Primeri naše še namesti ješče; že namesto užé ali uré. Pri druzih Slavenih, ki mečejo naglas nazaj, nahajamo ravno protiven prikazek, namreč: Još namesto jošče (ješče), už ali jur namesto uže ali jure (ure).

Dobro bi bilo, da bi se mi zavolj sloge in vzajemnosti slavenske v vseh teh primerljejih poprijeli daljše oblike.

Poglejmo zdaj, kako se postavljajo breznaglasnice vsred govora in sicer:

II. V samostalnih stavkih:

1. Kadar subjekt, ki nima nobenega pridavka, začenja stavek, stojé breznaglasnice tik za njim, na pr: Bog je nas vseh oče. Vojščaki so se hrabro bojevali. Jaz se bojim. Mi se ga nadjamo. — Kadar je subjekt osebno zaime jaz, ti, on itd. nameri se večkrat, da ga izpustimo. V tem primerljeju stojé breznaglasnice za predikatom. Na pr.: Bojim se; nadjamo se ga — namesto jaz se bojim; mi se ga nadjamo. Al neslovenski je reči: se bojim; se ga nadjamo. Mi zapadni Slovenci sicer to pogreško pogosto delamo; to pa prihaja od tod, da si zaime sicer mislimo, pa ga ne izrečemo, ampak nam zaostane med zobmí, kakor imamo tudi navado, požirati glasnike in včasi cele sloge. Drugi Slaveni se te napake skrbno ogibljejo; moramo se tedaj tudi mi. Recimo tedaj: Jaz se bojim ali bojim se; nikdar pa ne: se bojim itd.

2. Kadar subjekt začenja stavek, pa ima pri sebi kak pridavek, bodi si epitet, atribut, apozicijo; bodi si kak odvisen padež.

a) Ako je ta pridavek samostalnik, prilog, številnik, prisvojilno zaime, tedaj postavljamo Slovenci, pa tudi mnogi drugi Slaveni, breznaglasnice, kakor v prejšnem primerljeju, precej za subjekt. Na pr.: Hraber vojščak se smerti ne bojí. Peter Véliki je premagal Švede. Petje svatov se je daleč razlegalo.

Srbje pa v tem primerljeju breznaglasnice postavljajo rajši med pridavek in subjekt, ali jih pa, ako tega ne storé, devajo za predikat. Po srbski bi tedaj bilo: Hraber se vojščak smrti ne bojí; ali: Hraber vojščak ne bojí se smrti. — Kadar ima predikat v tem primerljeju kak pridavek pri sebi, devajo brez glasnice tudi med predikat in njegov pridavek. Na pr.: Hraber vojščak smrti se ne bojí. ali: Dober junak dobro se vede.

Tako ravnajo večkrat tudi Poljaki, Hrvatje in Čehi.

b) Kadar je subjektov pridavek cel stavek, vtaknjen med subjekt in predikat, tako, da se oni od tega po medstavku razdružuje, tedaj postavljamo breznaglasnice za predikat, ali ako ima ta kaki spredaj stoječi prevdarek, med-nj in predikat. Na pr.: Bratje njegovi, zavideči mu srečo, prodali so ga v Egipet; ali: Bratje njegovi, zavideči mu srečo, v Egipt so ga prodali. — Tega reda se držijo brez izjeme vsi Slaveni.

c) Kadar je več subjektov, in ti začenjajo stavek, stojé breznaglasnice za njimi. Na pr.: Brat in sestra se lepo skladata. Korist in sebičnost jih tira.

Tako tudi drugi Slaveni; samo Srbje postavljajo breznaglasnice rajši ali precej za prvi subjekt ali pa za predikat. Na pr.: Brat se i sestra lepo slagaju ali: Brat i sestra lepo se slagaju ali: Brat i sestra slagaju se jako lepo.

Ta red se nahaja včasih tudi pri Poljakih in Čehih.

Ravno tako se postavljajo brez naglasnice, kadar namesto subjekta stavek začenja predikat ali objekt, ali predikatov ali objektov pridavek.

Vzemimo na pr. stavek: Bog je ustvaril človeka po svoji podobi — ter ga poglejmo v raznih teh razmerah. Začnimo z predikatom: Ustvaril je Bog človeka po svoji podobi. Z objektom: Človeka je Bog ustvaril po svoji podobi. S pridavkom: Po svoji podobi je ustvaril Bog človeka.

Tako ravnajo tudi drugi Slaveni. Samo Srb bi rajši rekel: Po svojoj je slici Bog stvorio čoveka; ali: Po svojoj slici stvorio je Bog čoveka.

Al prašal bo kdo: jeli je pa smeti besede postavljati, kakor bi se komu ravno zljubilo? Ni; ampak red besed zavisi od smisla, ki smo ga djali v stavek. Pravilo je to, da je prvo mesto v stavku najvažnejša beseda. Zatoraj stavlja Slaven svoj glagol, ki mu je najvažnejša in najoblastnejša beseda celega govora, tako rad na prvo mesto. In mislimo, da ravno zato breznaglasnice ne začenjajo stavka, ker nimajo naglasa, in toraj nobene važnosti. Potem je zadnje mesto imenitnejše od srednjega. Sreda ima v stavku najmanjšo veljavo.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini. *)

II.

Žolcpah — Sučava.

Začnem za dobro leto prej, kakor sem pred dvema letoma začel. Bila je sabota 27. julija 1850 popoldan.

Tonče! zbrihtaj se, da še enkrat v duhu storiva tisto pot, ki je menda ne bova nikoli več!

Prideva iz Celovca do krive Vrbe. Tù najdeva navdušenega g. župnika B. Lesjaka, orjaka po rodoljubju in postavi, — in to nama bilo je dobro omen. Od Vrbe korakava počasno naprej, že v Klanec — pridrdrá za nama en „retour“, ki, ko najina cilindra in ostalo precej respektablo obleko prevdari, se odmakne in praša: ali ne bi bila naji morebiti volja, se njegove čisto kar ne ohole prilike poslužiti, kjer dež se kaže in prideva vendar prej v Beljak. Poštni se nama s tem tudi kratko ni zameril, in komaj sedeva na voz, se tudi že vlije dež, kakor iz lijaka. Skrbno naju najini kondukter položi v svojo kolavtico, naju odene s kocom, in tako čepiva pod odejo, vsak svoj cilinder zraven sebe, glavo na torbici in — prav ugodno je nama bilo. Pa ne dolgo. Tone zasmrčí: „Ti! jaz sem že vès moker“. Jaz sem to že dolgo občutil. Koc se je vode napil kakor goba, in naju je ogrnul, kakor se mokra srajca ali rijuha života prime. Pa na vès glas sem se moral pod kocom smejati, ko se je Tone jezil, ker je njegov cilinder, narobe postavljen, kazal probo, da je istina „wasserdicht“; nacedil se je poln vode. Kam ž njim? Da bi raje najini koc bil tako vodo držal! — pa zdaj je že bilo — kar je bilo. Mokra kot miši iz potoka se pripeljava v Beljak; mrazilo naju je, da sva se tresla, ali k sreči najdeva oštarijo, kjer so ravno kruh pekli.

Drugi dan jo mahneva naprej — zmiraj v dežju — naprej čez Krajnsko goro v Kóren, kjer so naju na pošti prav po domače sprejeli — da sva tudi midva se precej podomačila — rada bi bila v prijazni hiši pri še prijaznejih domačinih ostala — al — čas je denar, ali kakor že Angležv pravi, in morala sva naprej; spominjam se pa ljubih ljudi še nekterekrat. Bog Vam daj dobro — kjer koli ste; vi ste mokrih študentov menda že davno pozabili. Popoldan čez Krajnsko vas do Jesenic. V Jesenicah prideva v gostivnico na desni strani ceste, — stara, prav mila, postrežna mamica nama odkaže čez dvorišče v drugi hišici čez stopnice gor izbico. Tú se preoblečeva, da se posušiva, in tako prideva vsa prerojena in živa v doljno hišo, se tam s poličem žlahnega dolenca pokrepčat. (Prav domačo, resnično sremščino sva dobila; veselja navdušen, ko sem znano kapljico zaduhal, sem precej kupico ljube rojakinje na srce si vlil.).

Prav vesela in zadovoljna, kjer na domači zemlji, in suha, se vsedeva za mizo, se šaliva in smejava, da od samega smeha nisva popokala, ko sva svoja mila cilindra po- in pregledovala, ktera sta bila eden grozneji od

*) Glej „Novice“ 17. avg. 1859, 33. list. Spomini I. 11. avg. 1851.

*

drugega. Že v Beljaku sva nju razprtije ali „sondergelüste“ s šivanko in motvozom tolažiti skušala, — ali dež od Beljaka do Jesenic je najino delo sopet skazil. Tonetov se je vendar še bolj možko in okrogel držal, ker ga je bila voda razgnala, al mojega je koc vsega pomečkal, okrajca in pokrova sta bila v očitnem sovražtvu in prepiru; če je kteri količkaj v tla pogledal, na kteri kamen, da bi v mlako ne stopil, smuk — je bil okrajc na nosu in pokrov je štiman strmel v crleči dež, kakor nekdaj Konfucjova kapa; če sva skoz kako vás prišla, sva ju v roki nosila in z drugo roko si čelo brisala, češ, kako nama je vroče v takem dežju. Če naju je kdo srečal, da naju je pozdravil, sva morala z obema rokama za svojo premehkužno streho prijeti, — druga nič, ko na potu in za sitnobo sta nama bila nesrečna zajčnika — jaz sem svojega že rajtal v kaki graben zagnati — pa sva se žandarjev bala, ker sta bila klobuka v potnem listu zaznamovana med „besondere Kennzeichen“. — Tak no, — prav, prav dobre volje sediva in pijeva ljubega dolenca in vživava plat hleba, kakor ga nikjer takega peči ne znajo, kakor naše ljube gorenke: visok za ped, rahel da se trese, bel ko sneg z rujavo skorjo, da se le sveti, — mamica nama pa tačas majhno večerjico pripravljajo.

Prilomastita dva orjaška Gorenca v hišo, v irhnicah, dolgih škornjah čez kolena, s srebrnimi gumbi na zakunicah (lajbčih) in na pruštohu, in dolgimi vozniškimi pisanimi kapcami s cofom na glavi. — „Gut nobnd!“ — jo eden, že menda kultursfakin, zagode. „Bog daj dober večer!“ — se mu zahvaliva mi dva. „No! bos najks?“ „Vse sorte, kakor pač križem sveta; kako pa kaj pri Vas?“ — „Olbal guat. — No, mat, — še ano olbo! — No! buher kuman? obi? aufi?“ Mi dva se s Tončkom gledava. — Tone, prav smehač, si je že pol robca bil v usta zgnetil, in tako je pogovor se motal in vozlal naprej, jaz slovenski, moj visà-vis po vozarsko nemški; moj sekundant se je krčil, unega adjutant je pa pil in puhal zraven njega, da se je kadilo kakor na vogelnici; mene je pa že jezilo, da je moje veselje, enkrat na čisto slovenski zemlji v domačem zraku prav slovensko-domače se pogovarjati, se mi tako v prah scedilo. — In ko nemškutarska prismoda le mirú ne dá v svoji gluposti — ga s resnobnim licom naglo poprašam: „Wollen mon cher nicht so charmant sein und uns mit einer description hiesiger region amusiren?“ — Nemškutar zeva — dregne svojega tovarša, kupico spije, „no! bamar gen“ — se vzdigneta in gresta, na lopi pa praša fakin alemanskotevtonske kulture: „Od kod morata vendar biti, ko nemški ne znata?“

Drugo jutro naju je vidilo v Bledu. Bled! kako si bil ti tedaj lep pred dvanajstimi leti! Zdi se mi — veliko lepši, ko zdaj. — Podoben si bil čvrstemu Gorencu, brhki Gorenki v prelepi, čudnočedni domači obleki, v sneženi peči z bistrimi nježnimi in vendar šaljivimi očmí, — tako domač si mi bil precej prvikrat, tako domač, ko da svoje žive dni ne bi bil drugod bil, ko da na sosedovi njivi bi sosedu podal „dobro srečo!“ — tako sem bil precej domá. — Zdaj, se mi zdi, so te oblekli v ptujo mantilo, parazolček so ti vtisnili v roko, pečo ti vzeli, po francozko ti spletli lepe domače kite in nemški ali ogrski slamnik ti dali na glavo; zná biti da je lepše tako, da civilizacija to tirja in kultura — jaz tega razsoditi nočem — po domače mi že nisi tako več, — ne morem več tako brezskrbno besede postaviti. Gorenki so oblekli krinjolino, ji dali klobuk in chemisette — in — in se mi poptujčena zdi — me tudi več ne gleda s tistimi nedolžnimi, šaljivimi očmí! —

Večer je združil več gospodov iz Radoljce. Domači gosp. P. je bil duša družbe. Prepevali smo slovenske, hrvaške, srbske in češke, — ali ko začnem: „Oj gwiazdeczko“ in „Waržawianka“ in „Jeszcze Polska“ — onda je nekemu gospodu ogenj švigal iz plamtečih očes, in iz ognja se je kaplica rodila, — solza na Kosziuszkovo gomilo!

Drugi dan naju je vodil v Zasp, kjer smo imeli prav živ prepir z nekim duhovnim gospodom o besedah svetega pisma: „Domestici inimici ejus“. Ktera stran je tedaj premagala, še dobro vem — in gospod so naju dobro gostovali — ktera bo zmagala zdaj? Mislim da tudi tista, kjer pravica je večno ena, kakor je večno eden — Bog!

V sredo zjutraj ob treh se spraviva na noge. Žalosten se poslovim na brdu jezera, tako mi je bilo hudo in težko — kakor da bi se od ljubega dóma ločil, — in vendar sem daljen Dolenec, — vajen le goric in ravnine, le gabra in murve!

Z Bogom! moj Bled, sem solzno ginjen djal, ostani naš — naš — naš — ne daj se poptujčiti; — ako Bog dá, se vidiva sopet kadaj, in jaz sem bil svoji besedi zvest — vidil sem te moj Bled precej drugo leto 11. avg. 1851.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Maribora 23. svečana. — m — Častite „Novice“, blagovolite vsem prijatlom narodnega napredka oznaniti, da so oni slavni mož, ki so za nas Slovence prvo javno besedo spregovorili v pomnoženem državnem zboru letu 1860 in ki so pri utemeljenju jugoslovanske akademije tudi na nas Slovence mislili, čitavnici naši veleizdatno podporo podarili. Premili nam list, s kterim so nas počastili prevzvišeni vladika, glasi se tako: „Za uspješenje književnog napredka medju milom bratjom slovenskom u Mariboru, koji me začastnim članom narodne svoje čitavnice imenovaše, šaljem priloženu svotu od 200 for. a. v. i želim slavnom tom zavodu svako dobro i blagoslov božji, bez koga neima nikakva napriedka. U ostalom družtvu čestitom uvjek srdačno udan ostajem Štrosmajer, biškup.

U Djakovu dne 4. veljače 1862.

Neumrla Jim hvala, Ti pa čitavnica skaži se vredna!

Iz Gorice 1. marca. + Marsikteri so nas že pismeno poprašali: kaj „Speculatore Goriziano“ — „Goriški Oglednik“ dela, ali živí ali spí? Nato zamoremo le toliko povedati, da „Goriški Oglednik“, s kterim tukajšni Slovenci v nobeni zavezi ne stojijo, se je, tiskan v Trstu, le en samkrat po Gorici in Goriškem ogledal in potem šel, kakor tù sploh mislijo in govoré, čez hribe in doline do morja, (ker je „Speculatore“) si kaj prišpekulirat. Da bo še kedaj svetlo luč zagledal, dvomimo. Kdor je pa kak goldinarček „Speculatorju“ stisnil, naj se — ako se morebiti „Oglednik“ več ne prikaže — tolaži z velikodušnim čutom, da je dobro delo storil: lačnega nasitel in žejnega napil.

Iz Brd na Goriškem 20. sveč. F. Z. — Željno se pri nas nova srenjska postava pričakuje, ker marsiktera srenja, ki se je pred 10 leti bila veči srenji podvrgla, želí sedaj neodvisna in samostojna biti; zato namreč, ker take iz več manjših podsrenj sostavljene veče srenje niso brez napak, ktere bi treba bilo skorej popraviti. *) — Ker smo tukaj na meji med Furlani in Lahi, je malo upa, da pojde naši zatrti narodnosti kdaj boljše, ker tukajšni kmet v večkratnih opravilih z Lahi more se vedno laščine siliti, če hoče ž njimi izhajati. Vrh tega tudi nima naša mladost priložnosti, se v domačem jeziku bolj izobrazevati, zavoljo pomanjkaja domačih ljudskih šol. — Zavoljo velike letošnje revšine v sosedni Furlaníi veliko Lahov z lopatami v naše kraje zahaja, da bi jih kdo v delo udinjal, pa večidel morajo se brez dela domú vrniti, ker Lah s svojo lopato v naših kamnitih bregovih nič ne opravi. — Govorí se tukaj od neke čudne prigodbe, ki se je o sejmu sv. Antona (17. jan.) v Vidmu pripetila: Neki kmet žene namreč par volov na sejm. Kmali pridejo kupci, ki vole ogledajo in jih tudi kupijo. Prodajavec se potem kmali proti domu vrne. Pa kaj se zgodí? Ko po samotni cesti gré (bilo je v noč),

*) Težko, da bo to prav. Majhne srenjice le životarijo; krepkeje življenje imajo le veče občine. Al o tem bomo ob svojem času še več pisali. Vred.

vidi se napadenega od gor imenovanih kupcov, ki so se v tolovaje spreobrnili, in ki ga oropati hočejo. Za zdaj pa je vendar tako srečen, da hudobnežem peté odnese. Ko do bližnje hiše vès prestrašen dospé, prosi, da bi ga čez noč ohranili. Ko mu je bil skedenj za prenočiti dovoljen, se kmali k počitku spravi. Trudnosti vès oslabljen, se na senó vrže, ki je ondi bilo shranjeno. Pa zaletel je revež v jamo razbojnikov, kterim je ravnokar ušel. Prišel je namreč ravno k tisti hiši, od kodar so bili oni malopridneži domá. Malo časa potem, ko se je ulegel, sliši iz svojega ležišča sledeči pogovor: Jaz bom skrivaj se do njega spravil in ga bom z nožem sunil; tačas boš šel ti jamo narejat, da ga bova berž zakopala. Mož, ko to sliši, ga strašna groza spreletí, pa hoče vnovič smrtni nevarnosti uiti. Al kako ostrmí, ko do vrat pride in vidi, da gred, po kteri je bil gori prišel, bila je odvzeta in tako je uiti nemogoče. — Ker v takih okolišinah skorej gotovo smrt pred saboj vidi, hoče vendar kar je mogoče, svoje življenje drago prodati. Zgrabi namreč vile, ki so mu ravno k sreči pri rokah ležale, in tako oborožen sovražnika srčno pričakuje. Ko tako nekaj časa v smrtni negotovosti medlí, sliši, da nekdo počasi gred k uratom prislanja, in se potlej urno po nji plazi. Ko hudobnež do vrat pride, ga mož mahoma tako močno z vilami po glavi udari, da se hipoma na tla zgrudi in koj mrtev obleží. Hitro se zdaj mož po gredi spravi, in uide. Ko se povrne uni brat, ki je jamo narejal, zgrabi mrtvo truplo, in ga v jamo vleče, misleč, da je umorjeni ptujec, kteremu sta hotla dnarje pobrati. Bila je namreč temna noč. Ali so druzega razbojnika tudi ujeli, ne vem; kakor sem čul, tako povem. — Letošnja rebolja z naših hribov je izvrstna, zato ker se je grozdje o suhem vremenu zrevalo in potrgalo. — Cena, ki je za kvinč bila kmali po trgatvi po 14 gold., je zdaj po 18, 19 do 20 gold. — Češpelj je bilo toliko, da se je drevje pod težo lomilo; sirka in fežola malo; sená in otave pa srednje.

Iz Tomina 28. sveč. Sprejmite dragi bravci kratek popis našega obširnega veselja, ktero nam je naša čitavnica prvikrat 20. t. m. napravila. Ko se je namreč ob 7. uri zvečer društvo v čitavnici zbralo, se vstopi ravnatelj čitavnice gosp. dr. žl. Premerstein na odmenjeno mesto, in govorí sledeče: „Slavno družtvo, častiti gospodje! Čeravno se shajamo tukaj že od sv. treh kraljev prebiraje časopise, vendar se mora reči, da se še le z današnjim dnevom naša čitavnica odprè, ker zamorem še le zdaj celemu družtvu naznaniti, da je pravila naše visoko predsedstvo c. k. namestnije v Trstu potrdilo. S to potrdbo je naša čitavnica politiški krst zadobila; za tega voljo je današnji dan za naše družtvo slaven, vesel dan. Danes se namreč naša čitavnica javno odpre, da bo vsak, komur je na tem ležeče, vedil, da naše družtvo stojí pod varstvom našega presvitlega Cesarja, ki je s patentoma od 10. oktobra 1860 in 26. februarja 1861 tudi slovenski narod k omiki in sreči, in slovenski jezik k enakopravnosti z drugimi jeziki poklical. Da! zares, Slovenci so slišali spet Vodnikove besede, pa zdaj iz ust svojega mogočnega, slavnega Cesarja, so slišali klic: Slovenija vstan'! — In vstala je. — Čvrsto novo gibanje se vidi povsod, kodar se govori slovenski jezik; povsod se zedinjujejo družtva domoljubov v čitavnicah, da nabirajo iz knjig in časopisov, kakor bčelice iz krilic dešečih cvetlic, potrebnih znanosti za korist in srečo slovenskega naroda. — Tudi nas je obiskala slovenska Vila, kakor nam kaže ravno to slavno društvo. Ona je prispela 3 dni po obhajanju letošnjega rojstnega dneva Vodnikovega, to je, 6. dan t. m. do Tominskih višav in dolin, in je vlila v naše srca složnost in domoljubnost. Zato je pa tudi bilo v enem dnevu to družtvo zbrano, so bile pravila posvetvane, vodstvo postavljeno, soba najeta, časopisi naročeni in deloma od udov čitavnici prostovoljno odstopljeni. — Iz srca želim, da bi slovenska Vila nas tudi zanaprej vodila, in nam srčnost dajala, neutrudljivo skrbeti za omiko našega jezika in za srečo naše ljube domovine po izgledu gospod dr. Toman-a, gosp. Černe-ta, dr. Bleiweisa, dr. Miklosić-a, ki se bojujejo za naš narod v prvi vrsti. Ker so bile naše pravila od naše c. k. okrajne uradnije prijazno sprejete in od našega mnogočastitega gospoda predsednika deželne namestnije barona Burger-ja prav v domačem slovenskem jeziku potrjene, in ker so naš slavni vitežki Cesar svoje zveste slovenske junake na Laškem po slovensko pohvalili, nam se je nadjati, da naša národna čitavnica bode imela lepo prihodnost. Bog živi tedaj buditelja in varha Slovenije, našega cesarja Franca Jožefa! Slava mu! — Bog živi vse prijatle slovenskega jezika in naroda! Živi!“ — Ko je bil govor končan, zadonijo po celi dvorani glasni živio-klici. Potem začnejo prepevati naši vrli pevci mične slovenske pesmi. Da ne bom vsake posebej popisoval, le ob kratkem povem, da so se skorej vse lepše pesmi, kterih prijetni glas drugod v enikih priložnostih družtva razveseljuje, tudi tukaj čule. Ko petje potihne, se je deklamiralo: „Hrast in lipa, in reči moremo tudi od tega, da domača beseda je vsemu družtvu živo dopadla. Veselili smo se pri kaplici dobrega vinca, in s kozarci trkaje prijatlom na zdravje napivali. Proti koncu smo še marsiktero domačo, prav veselo zakrožili, in tako smo se razšli, vsi židane volje že pozno ponoči, spremljani od srčne želje, da bi se le skoraj v takem veselji spet združili. V. Luznik.

Iz Ipavskega 20. svečana. J. — Ljube „Novice“ iz mnozih krajev slovenskih nam donašate zmiraj dosti spisov o mnozih zadevah, ki so dandanašnji važne; le iz naše prijazne doline se malo čita o tej reči, pa ne vem, zakaj? Ali mar ni pri nas dosti iskrenih domoljubov? To bo vsak, kteri nas pozná, lahko potrdil. Tedaj moji prisrčni deželani! in vi iskreni domoljubi! vzemite večkrat pero v roke, in dopisujte tudi iz naše doline, da ne bodo morebiti bravci „Novic“ mislili, da v našem ipavskem okrogu čisto spimo.*) Zdaj pa še eno vprašanje: ali bi ne bilo prav in dobro, da bi se tudi v naši dolini „národna čitavnica“ napravila? Res je, da imamo skoraj v slednji samostojni srenji šole; al te so samo za otroke; ali pa odraščen človek ni bolj sam sebe zaveden, da se sam na višo stopnjo vednosti in omike povzdigne? — ali bi ne bilo to v korist celega našega okroga? Namen čitavnice pa naj bi bil tak, da ne bi se samo gospodje in purgarji v njo zapisovali, temuč tudi rokodelci in iskreni in ukaželjni kmetje; imeli naj bi v nji mnoge slovenske knjige, med kterimi omenim Vertovcovo „kemijo“ in „vinorejo“, potem „nauk murve in židne črve rediti“ itd. shajali naj bi se skupaj, da bi se družbeniki o tem in unem pogovorili. Vam prečastiti in mnogo zasluženi gosp. tehant ipavski, ki ste že toliko za nas storili, — Vam prepušam presojo o tej važni zadevi! Domoljub.

V Radoljci 28. febr. = V kakošni dnarstveni in politični zadregi da je naša država, vsaki le predobro vé, kakor tudi to, da se med prvimi pripomočki za boljšo uredbo priporoča v djanju popolnoma izpeljana enakopravnost vseh narodov in svobodno in očitno ravnanje v vseh vladnih zadevah. — Da pa nam Slovencom enakopravnost ni v djanji dana, čeravno večkrat že obljubljena, bilo je v našem listu že večkrat dokazano; al da bi cesarske davkarske gosposke privatnih pisem in pogodb še za odmero odstotnega davka ne hotle jemati samo zato, ker so v domačem jeziku spisane, bi nobeden ne verjel.**) Kako bi si tudi upali dotični uradniki pri svojih viših financnih gosposkah

*) Da vrli Vipavci ne spijo, ampak z nami vred čujejo nad pravicami, ki grejo tudi našemu narodu, ker — kakor je pevec Grabič ravnopravnost lepo izrazil — vsi smo cesarjevi, tega smo do dobrega prepričani. Vred.

**) To je res ravno tako čudno, kakor uno kar je v poslednjem vélikem zboru c. kr. kmetijske družbe gospod predstojnik radoljške poddružnice potožil, da — kakor je bilo v „Novicah“ že povedano — davkovski uredi ne sprejemajo vsaki dan, ko se jim plačilo za davek prinese, tacih plačil! Vred.

zavoljo tacega početja opravičiti! In vendar se je 15. dan t. m. tukaj tako zgodilo. — Ženitno pismo včeraj v slovenskem jeziku spisano je šlo iz kancelije tukajšnega advokata danes v dvojnem spisu do c. k. okrajne sodnije, pri kteri je bil prepisek tudi v slovenskem jeziku prvopisu primerjen spoznan (kolacioniran) in od gospoda predstojnika lastnoročno slovensko podpisan. — Potem gré izvirno pismo in potrjen prepisek v davkarski ured, da bi se tam odstotni davek od dote premeril in izpisal; — al čuda golemo! tukaj je dobilo pismo sledeči odlok:

„Nr. 237. Nachdem die slovenische Sprache von Seite der Behörden zur Amtssprache noch nicht erhoben worden ist, und das Steueramt keine Weisung erhalten hat, in der slovenischen Sprache Urkunden zur Gebührenbemessung zu übernehmen, so wird vorliegender Vertrag zwar in Vormerkung genommen, jedoch mit dem Bemerken zurückgeschlossen, dass man für die weitere Amtshandlung eine beglaubigte Abschrift in der Amtssprache ersucht. — K. k. Steueramt Radmannsdorf den 15. Februar 1862, d. i. fünfzehnten Februar 18 sechzig zwei“.

Gospod vrednik, odvežite me dolžnosti imena v odloku podpisanih gospodov dostaviti, — sem Gorenec! Ali je morda jezik, v kterem je privatna pogodba spisana, „Amtssprache?“ — Pa kaj? Gotovo bodo gospodje ministri na Dunaji že v kakih dneh imeli ta za nas Slovence zanimivi odlok v rokah in državni zbor bo imel priliko, z lastnimi očmi viditi, kako se nam z našo enakopravnostjo godi, in da še celó ces. dnarstvena kasa zavolj preganjanja našega jezika mora škodo trpeti v tem času, ko državni zbor po nasvetu ministerstva premišljuje in prevdarja, kako že tako prevelike davke še povikšati, da bi se država iz silne zadrega rešila. — S srčnim veseljem pa morem povedati, da pri c. k. kantonski gosposki v Kranji že dolgo časa slovenske pisma in vloge sprejemljejo in v čisti, pravilni slovenščini rešujejo; tudi ondašnje gruntne bukve imajo slovenskih pisem vsake vrste že veliko vpisanih. Hvala, komur gré!

Iz okolice tržiške 2. sušca. ♯ Menda ste že slišali, da je g. Dežman priporočal Tržičanom, naj dr. Issleiba volijo za častnega uda tržiške srenje. Ni nam znano, na ktere zasluge se je g. Dežman pri tem priporočilu operal; to pa sem za gotovo zvedil, da prijatli gosp. Dežmana v „Triesterci“ in „Tagespošti“ niso še zadosti zaslug našli, da bi mu bili spolnili željo njegovo; županija tržiška ni tedaj sprejela dr. Isleiba za svojega uda.

Iz okolice ljubljanske 3. sušca. = Ker „Novice“ pridno registrirate v svoje liste, kar se tù pa tam po deželi godí in ker vam je večidel že zadosti, da se vam pové „brez stoka in joka“ ta ali una dogodba v torbico pod imenom: „facta loquuntur“, naj vam povem, kakor ste povedale v 8. listu iz Vidošic na Dolenskem, da tudi sl. gosposka ljubljanske okrajne je razpošiljala rekrutne sklice (cegelce) z nemškimi besedami našim kmetiškim fantom, čeravno vsak tak list z slovenskim napisom, po viši vladi napravljen, očitno kaže, da morajo na Krajnskem vendar-le tudi taki fantje biti, za ktere je slovensk napis narejen. Tudi srečkali (lozali) smo čisto po nemški kakor „draussen im Reich“. Premišljevanj o tem vam ne bom pisal; berite gori omenjeni dopis iz Vidošic!

V Ljubljani dne 3. marca. Ljubljanska gimnazija zgubila je te dni dva stebra národne ravnopravnosti: enega, namreč prof. Macuna omenili smo že ob koncu lanskega leta, ki je v pondeljek zvečer zapustil naše mesto, podavši se v Zagreb, — drugega, to je, vodja gosp. Nečaseka, spremljajo „Novice“ ravno danes težkega srca iz slovenske v česko, njemu domačo zemljo. Kaj gimnazija naša ž njim zgubí, to je med poštenimi zvedenimi možmí le ena misel. Ni ne lahko, kakor kdo misli, vodju biti tako velike gimnazije kot je ljubljanska; mladine morebiti le dunajska gimnazija akademiška več šteje; 700 učencov ravnati, ni lahka reč. Pomislimo še k temu, da se je celi narod zavedel ter zahteva narodne pravice, in da vrla naša mladina vse to dobro čuti in pričakuje, da se uresniči, kar je cesarska postava že 8. avgusta leta 1859 in pozneje cesarska diploma od 20. oktobra 1860 tako slovesno izrekla. Tedaj je težavno ravnanje na takem zavodu. Skozi in skozi pravični gosp. Nečasek čutil je to potrebno, ter se nikdar ni upiral slovenščini, ampak jo je pošteno podpiral, kjer je koli bilo. Da pa se slovenščini v gimnazii ni bolj postreglo, temu ni on kriv. Tudi ostalo pedagogično ravnanje na naši gimnazii pri tolikih dijakih ni šala; ni vsak šušmar, ki bi se ponudil, za tako mesto. — Pa še druga stran je gledé težavnega ravnanja naše gimnazije; ni mnogo gimnazij, kjer bi toliko bilo učiteljev kakor na ti; to daje mnogo opravila, pa je težko željam toliko profesorjev zadovoljiti. Zato gré gosp. Nečasek-u še mnogo veča hvala, ker je le en glas o tem, kako je ta mož tudi v tem modro ravnal. — Zato s tem žalostnejim srcom kličemo za njim: Z Bogom, pošteni mož češki! — Bog daj, da vlada vse te težave pred očmí ima ter izbere naslednika njemu enakega, to je, poštenjaka, izurjenega pedagoga in resničnega prijatla, ne pa zopernika narodnih pravic! Začasno bo opravljal ravnateljstvo gosp. prof. dr. Miteis, ki je namesto bolnega realkinega vodja prevzel tudi začasno vodstvo realke. Kdo pa pride na mesto Macuna za slovenščino? „Prašan in potrjen za ta uk — pravi „Danica“ nobeden ni na celi naši gimnazii, razun g. prof. Marna, potrjenemu in izvrstnejemu v tej tvarini, in kteremu v viših razredih je slovenščina za zdaj izročena; upajmo, da za stalno!“ Tudi naše misli se ujemajo z „Daničnimi“ in čeravno poznamo še enega moža na gimnazii naši, kteremu srce bije za mili naš jezik, nas vendar navdaja bridka žalost, da toliki izvrstni našinci, ki bi bili dika in ponos naši gimnazii, morajo po druzih gimnazijah služiti, namesto da bi koristili domovini! Al pustimo to tužno premišljevanje in obrnimo se spet k predmetu svojemu in povejmo, da gimnazijska mladina naša, spoznavši vse krasne lastnosti svojega vodja gosp. Nečasek-a, mu je pretekli četrtek zvečer napravila slovesno bakljado in mu pod oknom pela: „Nočni mir“, „Kje dom je moj?“ „Po jezeru“, „Popotnik“ in pa „Slovo“ — nalašč za ta odhodnico po A. Okiškem in A. Nedved-u složeno pesem. Pri tej priliki so mu poklonili krasno natisnjeni „Venec“ 18 sprelepih pesmic, ki so jih, od 3. razreda začemši, sami zložili. Začenja se ta zali „venček“ s presrčnim ogovorom tako-le: „Prečastiti gospod vodja! „Deseto leto že teče, kar ste prevzeli vodstvo ljubljanske gimnazije. Imeli ste navado dajati spričevala Vi sami nam učencem; blagovolite, da pa sedaj k slovesu mi učenci Vam damo spričevanje Vašega djanja. Bolj kakor pred spoznamo sedaj, kako mili oče ste nam bili. Kakor oče ljubi svoje sinove, ste Vi nas ljubili, za nas ste skrbeli in delali ves čas. Poglavitno vodilo Vaše, ktero ste tudi nam tolikanj priporočali, je bilo: „Išite si slave v zvestem spolnovanji svojih dolžnost!“ Zvesto ste zvrševali svoje dolžnosti. Kakor marljivi gospodar prvi vstaja in poslednji vspava, ste tudi Vi prvi prihajali v šolo in poslednji odhajali iz šolskega poslopja. Modro in premišljeno ste nas vodili, ljubeznjivo in potrpežljivo z nami ravnali. Vam so res veljale besede Tacitove: „Omnia scire, non omnia exsequi; parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare; nec poena semper, sed saepius poenitentia contentus esse. (Agric. c. 19.) Učili ste nas ne le z besedo, ampak tudi z djanjem. Kar ste nam velévali, ste tudi sami spolnovali. Povsod, v šoli in v cerkvi, smo Vas vidili vselej med nami. Kazali ste nam tako, da le blagor človeku, kteri ima bister um in blago srce. Bili ste nam učencem tudi velik dobrotnik. Podpirali ste ubožne učence sami, in ustanovili ste za nje posebej zaklad, iz kterega dobivajo vsako leto mnogotere pomočke. Prijazno in pošteno ste se obnašali proti vsem, toraj so Vam tudi radi pošiljali slovenski starši svoje sinove v vodstvo. In Vi ste povzdignili in pomnožili našo gimnazijo, da sloví krog in krog; in kakor ste pomogli k dover-

šitvi druge, tako ste pomagali k ustanovitni tretje v ljubi naši domovini, ktera je bila tudi Vam mila in draga. Sami Slovan — ste čislali tudi slovenski rod in dom; čislali ste slovenščino, učili se je sami in pridobili ste ji spodobno mesto ne le v šoli med druzimi nauki, ampak tudi v šolskih letopisih, kjer ste sami jeli popisovati zgodovino naše gimnazije, in pri očitnih šolskih slovesnostih, in nadjamo se, pridobili ste slovenščini to častno mesto stanovitno. Čast in slava Vam bodi! Ker Vam pa drugega v hvalo dati ne moremo, smo v venec nabrali nekoliko cvetic; blagovolite jih sprejeti v znamnje naše srčne hvaležnosti in resničnega spoštovanja do Vas, preblagi Gospod! Nabrane so na vertu, ki ste ga Vi skoraj deset let tako skrbno obdelovali. Spomladanske so. Pognale so iz mladih src, in v spomin na belo Ljubljano in na slovensko mladost jih pri Vašem odhodu v zlato Prago poklonimo Vam hvaležni učenci ljubljanske gimnazije.“ — Iz tega venca posnamemo danes še eno pesmico, ki se glasí:

Zlata Praga in bela Ljubljana.

Kjer v pozni noči se burjava
Na strani severni žarí,
Kjer českí svet rosí Veltava,
Tam zlata Praga mi stojí.
Umetnosti zaklade hrani,
Kar stvarja um, nareja dlan;
Slovanom biserje neznani
Od tod prihajajo na dan.

Šumí na jugu bistra Sava
Slovanom južnim vseh straní,
Izpod kraljevega Triglava
Do Belega gradú bobní.
Tam blizo Save je Ljubljana,
Ljubljana bela, sladki glas!
Slovencom za središče dana,
Da jim prisije zlati čas.

Svetišče stare Slave krasno,
V njem truma zvestih ji sinov,
Nad njim duhá obzorje jasno,
Kak' veličasten svit njegov! —
Oj, zlata Praga! bodi zdrava,
Vesela srečnih svojih dní.
Zavnema te nekdanja slava,
Prihodnja ti pogum delí!

Ob Savi so goré, ravníne,
Po njih se cerkve svetijo,
Nad njimi se bliščé svetinje, *)
Kot zvezde, kí se vtrinjajo.
Svetinje! milosti nebeške
Vé žar nam oznanujete;
Presrečno so očí človeške,
Če bliš jim svoj pokažete!

O da od mesta tud do mesta
Svetinj bi segal svitli žar:
Do národa ljubezen zvesta,
Omike prave rajski dar! —
Pošiljaj žarke, Praga zlata,
Da nam posije lepši čas,
Ljubljana bela bo bogata,
Slovanom južnim dika, kras!

A. Okiški.

Ker bojo vsi prijatli in častitelji g. Nečaseka, pa tudi učenci sami radi segli po tem spominku, se ga je napravilo več iztisov, ki se pri bukvovezu gosp. Gerber-ju dobivajo po 20 kr. — Tudi gimnazni učniki so v slovo poklonili svojemu 10letnemu vodju hvalnico s sliko šolskega tukajšnega poslopja in njegovega stanovališča.

Iz Ljubljane. Ko je v saboto v odboru čitavnice gospod prof. Macun, kot tajnik njeni, slovo vzel od odbora, se mu je ta z živo besedo zahvalil za nevtrudljivo delavnost njegovo in mu v imenu celega družtva izročil svojo zahvalo še v posebnem lično napravljenem pismu, ki se tako glasí: „Blagorodni gospod profesor! Ker Vas nemila nam osoda iz Ljubljane kliče, zgubi tudi čitavnica naša z Vami enega svojih najiskrenejih podpornikov, ravno tako nevtrudljivega kakor skušenega odbornika. — Ta zguba je toliko veča, ker je národno detice še mlado, toraj dosti še potrebuje pripomoči, in ker je Vašo delovanje bilo skozi in skozi praktično in sedanjim potrebam v vsem primerno. — Čitavnica naša, ktera tudi Vas ponosno med svoje utemeljitelje šteje, stoji — brez vsega politikovanja — na čisto literarnem polji; geslo njeno je olika národnega našega jezika po čitanji in djanskih vajah v besedi, pesmi in vsakoršni drugi veselici, — po tej poti pa ogrevanje srca za čut domovinsko. — Ta njeni važni namen ste Vi, blagi Gospod! čez in čez spoznali, in ker dobro veste, da marsikak sinek se je izneveril materi svoji Slovenii le zato, ker čuje pa ne razume milih njenih glasov, ste se blagodušno lotili domoljubnega početja in žrtovali Svojo učenost tudi v tem čitavnici naši, da ste učili v nji slovenski jezik in mnogim Svojim slušateljem tako polajšali pot, da nadaljujejo sami, kjer ste prenehali Vi, preden ste môgli prestopiti tudi v učenje narečja jugoslavenskih naših bratov, kakor ste se namenili. — Vse to ste storili Vi, visokospoštovani gospod profesor! iz čistega domoljubja, ktero obilo je plačano le s tem, da domovini svoji koristi, v tem pa tudi tolažbo najde, ako se na krivo obračajo blagi nameni njegovi, kteri ob enem, da koristijo domovini, so tudi v blagor državi, ki obsega mnogovrstne narode in le v tem svojo moč in edinost najde, da kakor dobra mati brez razločka daje vsem otrokom svojim enak delež. — Presrčna hvala Vam tedaj, blagi Gospod, za vès Vaš veliki trud, ki ste ga darovali čitavnici naši! Vzemite sladko zavest seboj, kamorkoli Vas pot pelje, da ji boste vedno v hvaležnem spominu ostali! — Mili Bog naj Vam dá srečo na vseh Vaših potih in vsi Vaši rodovini!“ — Ginjenega srca je sprejel gosp. profesor to zahvalnico in obljubil, da tudi vprihodnje bo podpiral čitavnico našo zlasti z nabiranjem pripravnih pesem in knjig. — Pred odhodom v pondeljek zvečer so mu nekteri častitelji njegovi hotli napraviti bakljado s petjem, pa c. k. policija — ni dovolila.

— Kratki „besedi“ je sledil preteklo (pustno) nedeljo veliki ples v čitavnici naši. Čeravno pa je bila beseda mala, je zraven tega, da so nas naši gospodje pevci razveselili s krasnim korom Lisinskovim „Brodnarska“, — da nam je g. Franc Vidic s prelepim svojim glasom pel dve mične pesmi, in naš humorist gospod Vojteh Kurnik nam v treh šaljivih deklamacijah veliko resničnega povedal, vendar bila v tem še posebno zanimiva, da smo še enkrat pred odhodom slišali govoriti visokocenjenega gosp. prof. Macun-a in slišati peti njegovo gospodično svakinjo, ki nas je mnogokrat razveseljevala s petjem sladkih pesem. Gospod prof. Macun je govoril o kraljedvorskem rokopisu in iz njega pesmico „Zapuščena“ bral v originalu českem in prevodu slovenskem, ilirskem, maloruskem in poljskem ter si ž njo dokazati prizadjal od ene strani krasoto starodavne slovanske poezije, od druge pa, da si slovanske narečja niso tako razločne kakor nekteri mislijo. Slava-klici od vseh straní so mu razodeli zahvalo za to podučno večernico. („Novice“ bojo drugi pot prinesle obširniše, kar je govoril). Zatem je gospodična svakinja njegova pela globoko v srce segajočo „Slovo“, ki jo je nalašč za odhodnico složil gosp. Jan. Zupan po napevu Livadičevem, gospá Macun-ova pa jo spremljala na klaviru. Tudi nji so doneli slava-klici od vseh straní ter ji glasno razodevali zahvalo za njeno prijazno udeležtvo pri besedah naših. Potem je sledil ples tako živ, da se je vidilo, da že kljenka pustu. Tudi dvorana, čeravno je še na dveh drugih krajih danes „mojster pust“ sukal svojo mogočno žeslo, je bila tako polna, kakor še nikoli pred tako. Ker lepa sicer naša dvorana se vendar ne košati ne s preprogami ne z grmovjem in ker je družine-pogubivna gizdavost v obleki iz čitavnice „principiell“ odstranjena, mora tedaj nekaj druzega biti, kar dela v častitljivi družbi toliko srčne radosti. Kaj nek je to? Nič druzega kakor tisto, kar je duša vsacega pravega veselja na celem svetu, namreč, da se človek tù čuti — kakor med svojimi domá. In tako smo tudi danes od pustnega, pa poštenega veselja vzeli slovó.

Iz Ljubljane. — l — V 9. listu „Oglasnika“ smo brali v zapisniku naše kupčijske in obrtnijske zbornice, da tukajšna kupčijsko-šolska zaloga ima 8831 fl. 94 kr. kapitala. To nas je prav razveselilo in rajnkemu gospod Schreyer-u gré zahvala, da zdaj to očitno vemo. Al ker pomnimo, da je rajnki Schreyer več tirjal, kakor da tukajšni trgovci, ki so pripomogli k temu kapitalu, le v kratkih vr-

*) Med slovenskim narodom se govorí, da letajo svetinje od cerkve do cerkve, včasih pridejo tudi z nebes; pravijo, da hodijo svetniki eden k drugemu v vas. Tako na pr. leta svetinja s Šmarne gore na Rožnik, z Rožnika na Šmarno goro, v Ljubljano k nunski cerkvi itd. Menda izhaja to od gorečih prikazen v zraku.

sticah zvejo to zalogo, ne zapopademo, zakaj se dotičnim trgovcom vsako leto ne razpošilja račun, bolj na drobno spisan; še manj pa zapopadamo, zakaj da sl. zbornica ni tega računa od 6. decembra 1860 do 6. dec. 1861 tistim možem, ki so bili v zbornici za preglednike tega računa izvoljeni, v pretres poslala, in kako je mogel zbor od 30. jan. t. l. ta račun „brevi manu“ potrditi, dokler se ni spolnilo, kar je bilo v zbornici sklenjeno, čeravno je račun čez leto in dan potreboval, da je priromal v sejo! Mi imamo sicer zaupanje na poštenost moža, kteremu je bilo računsko opravilo izročeno; al to terjamo, da se spolnujejo zbornični sklepi in da se godí vse očitno in se nikjer luč pod mernik ne stavi. Naša sl. kupčijska zbornica se mora odvaditi tiste priljubljene navade, da preveč „po domače“ ravná, in čeravno ne želimo birokratizma pri nji, trjamo vendar, da spoštuje svoje lastne sklepe. Čudimo se le gosp. odborniku Haiman-u, ki se, kakor pravi, tako rad za ustavno ravnanje poteguje, da tudi njemu je všel ta preveliki „Formfehler!“

Iz Ljubljane. Pravoznanska družba ima svoj veliki zbor v petek 7. dan t. m. popoldne ob 5. uri v magistratni hiši. Predmeti bojo: 1) Zapisnik 7. seje se bo bral; 2) novi udje se bojo volili, 3) prvi tajnik gosp. dr. Etb. Costa bo vsled §. 12 družbenih postav razodel, kaj je družba dosihmal dovršila, 4) gosp. dnarničar bo razložil letni račun in prevdarek dohodkov in stroškov za leto 1862, 5) iznova se bojo volili: predsednik, podpredsednika, tajnika, dnarničar in preglednik družtvenega računa, 6) odbor, ki je bil v poslednji seji izvoljen, da naj osnuje opravilen red za družtvene zbore, bo povedal, kar je sklenil o tej zadevi.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. *(Iz državnega zbora).* V seji 28. t. m. je prišel Tašek-ov predlog zastran advokatov in notarjev na vrsto. V imenu za to izvoljenega odbora je stopil prof. Herbst na oder in rekel, naj vsak, kdor se zamore skazati s potrebno, po postavi odločeno vednostjo, bode advokat; zagovarjal je ta predlog posebno z glavnim pravilom svobodne države, da bode vsakemu delo pripušeno, za ktero je sposoben, in naj se ljudstvu ne prepisuje, kterega si hoče za pravosrednika izvoliti. — Zoper ta predlog so govorili dr. Fischer, rekši, da se prostost advokacije v drugih deželah ni potrdila in da v Avstrii ne čutimo te potrebe itd. Tudi Kaisersfeld in Hasner sta govorila zoper ta predlog, rekši, da se sedaj še ni ob pravem času; tudi Krommer je zoper ta predlog govoril, pa čisto nič novega povedal, kar bi ne bili že predniki njegovi rekli. Za prostost advokacije pa so se potegovali dr. Giskra, Tašek, dr. Wieser, Rechbauer, dr. Ryger, in dokazovali, da advokati ne smejo po vladi izvoljeni biti, ako hočejo biti popolnoma samostojni. Če ima vsakdo pravico do dela, mora tudi advokacija prosta biti. Da imamo toliko zakotnih pisačev, je znamenje, da imamo premalo advokatov. Sicer naj vsak skrbí, kako bo izhajal; saj tudi pri dohtarjih zdravilstva ni nikjer govorjenja od „Lokalbedarf-a“ itd. Tudi gosp. minister Lasser besedo poprime, pa pravi, da danes še ni čas za prostost advokacije, ker se mora poprej nova sodniška ravnava vpeljati, preden se mora ta zadeva rešiti. Dr. Giskra pravi, da bi bil pač srčno želel, da bi bil državni zbor druge veliko bolj potrebne rečí v roke vzel, al ker že pretresamo to reč, jo moramo rešiti v soglasji svobodne države, in le to rečem, naj odbor ob enem, ko snuje postavo za svobodo advokacije, tudi izreče lastnosti, ki jih mora vsak imeti, kdor hoče advokat biti. Dr. Wieser apelira na velikodušno politiko državnega ministerstva, ter pravi, da zbor ima pravico, tako politiko od ministerstva pričakovati, in jo še pričakuje; al čas je, ker že dolgo čakamo, da ministerstvo nastopi to pot, na kteri cvetè blagor državi. Kurajža veljá (audaces fortuna jurat)! — Ko je prišlo k glasovanju, je velika večina državnega zbora sprejela dr. Giskrov predlog. — V prihodnjem zboru pride v posvetovanje nova postava, ki jo je minister dnarstva v seji 25. p. m. napovedal, rekši, da dnarne okoljšine zahtevajo, da se v velikih glavnih mestih vsake dežele od tako imenovanih žganjic (žganih vin), kakor so žganje, špirit, rum, arak itd. ne pobira več davek le za droží, ki so bile v žganjarijah porabljene za napravo žganja, ampak da se z davkom obloží že narejeno žganje po meri njegovi in po stopnjah vinskega cveta. Ako se to zgodí, bo potem lahko v imenovanih večih mestih žganje potisniti v vikši davek. Potem so ne bojo mogli žganjarji norčevati, da se od žganja manj davka plačuje kakor od druzega človeškega živeža, in državi se bojo naklonili veči dohodki.

— „Hlas-u“ se odtod piše vesela novica, da brž po sklenjenem državnem zboru se bojo začeli deželni zbori po deželah.

— 26. dne p. m. je g. državni minister Schmerling iz rok Njih Veličanstva prejel veliki križ Leopoldovega reda.

— Slavnoznani skladavec srbskih narodnih pesem gosp. Kornel Stanković razglasa, da bo izdal vse srbske narodne cerkvene pesmi, ki jih je nabral in v notah harmonično spisal, ter bo izdajanje to začel z „liturgijo sv. Janeza Krisostoma. Cena z 6 gold. 50 kr. je silno nizka, in želeti je, da se iskreno podpira to národno podvzetje.

Hrvaško. Iz Zagreba. Iz Beča se sliši, da deželna viša sodnija vendarle pride v Zagreb, in da se sklep Njih Veličanstva v kratkem pričakuje.

Ogersko. Iz Pešta. „Sürgony“ razglaša oklic deželnega poglavarstva, ktero pravi, da sedanja začasna uredba dežele ostane, dokler ne bo deželni zbor državno-pravnih vprašanj rešil. — Kdaj pa bo ogerski deželni zbor se spet začel, ni še duha ne sluha, kakor tudi od hrvaškega ne; pa tudi od erdeljskega se nič ne sliši. Ker pa vendar je potreba silna, da se notranje zadeve našega cesarstva tako poravnajo, da bi vsi narodi avstrijanski stali kakor en mož zoper sovražnike unanje, je pač živo želeti, da bi visoka vlada sama na podlagi oktoberskega diploma revizijo februarske ustave začela po načelu njenega 14. §.; saj je slišalo iz različnih dežel, čeravno se je veliko pisalo o slovesnostih 26. februarja, da le manjšina, ne pa večina ljudstva se je udeležila one svečanosti. — V gori omenjenem razpisu tolaži deželni poglavar uradnike, ki so v sedanji začasni službi, da bo vlada za nje tudi pozneje zvesto skrbela.

Francozko. Iz Pariza. Cesarjevič (princ) Napoleon je v zboru starešinstva 22 t. m. neizrečeno hudo govoril zoper Avstrijo. Knez Metternih, poslanec avstrijanski v Parizu, se je brž potem podal k Thonvenelu, ministru unanjih zadev, in ga naravnost prašal: naj mu pové, ali je morebiti tudi vlada francozka takih misli? Minister pa mu je odgovoril, da vlada francozka ne vzame nobene odgovornosti na-se za to, kar je cesarjevič sam iz sebe govoril, in je obljubil, pri prvi priliki očitno pokazati, kako prijazna je francozka vlada vstrijanski. — 1. dan t. m. je spet govoril cesarjevič Napoleon; v tem govoru trja, naj Francozi zapustijo Rim, pa papežu zagotovijo dnarno in duhovno neodvisnost. Minister Villault reče na to, da francozka vlada bo to reč drugikrat v obravnavo vzela, in da politika vlade se ne strinja s politiko cesarjevičevo.

Črnagora. „Srbs. Dnev.“ piše, da v Črnogori je vse le ene misli, da se Hrcegovincom mora pomagati iz strašnih nadlog.

Rusko. Iz Petrograda 23. sveč. Carski ukaz dovoljuje prihodnikom iz tujih dežel oprostenje od davkov in vojaščine in da se vsak sme po svoji veri ravnati. Menonitom daje ta ukaz še posebne obljube. Za boveljavo teh pogodb bo vladi posebna skrb.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.